

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
дисертаційної роботи

Широких Анастасії Олегівни

«Психологічні чинники життєвого проектування в юнацькому віці»,
що представлена на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05
«Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 053 «Психологія»

Актуальність теми. Сучасна державна молодіжна політика в умовах Євроінтеграції та децентралізації направлена на створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових гарантій для життєвого самовизначення, самовдосконалення та саморозвитку молоді, реалізації її творчого, культурного та соціального потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України. Тому актуальною стає розробка ефективних інноваційних технологій, конструювання власного соціального простору, побудова стратегій самоздійснення засобами суб'єктного управління та проектування кожною особистістю свого життєвого шляху.

Логічним є те, що при виборі вікової категорії дослідження дисертантка зупинилась на юнацькому періоді, оскільки саме в юності особистість вільно від соціальних впливів втілює ідеальний зміст свого життєвого проекту в конкретних формах соціальної активності й несе відповідальність за прийняті рішення та здійснені вибори. Як підкреслює авторка, саме юнацький вік є сензитивним періодом проектування життєвого шляху особистості через появу таких психологічних новоутворень, як усвідомлення власної індивідуальності й ауторефлексії, самовизначення в соціальному, особистісному, професійному та інших доменах життя, конструювання життєвих планів та прагнення до усвідомленого конструювання свого майбутнього.

Актуальність дослідження підкреслюється і тим, що в сучасній науці відсутнє єдине концептуальне підґрунтя для вивчення феномена життєвого проектування, що дозволило б здійснити дослідження цього психологічного утворення, розробити й впровадити в сучасну психологічну практику систему засобів з оптимізації життєпроекування юнаків.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження виконувалося відповідно до тематики науково-дослідницької роботи кафедри теорії кафедри вікової та педагогічної психології «Моральні основи соціалізації особистості» (державний номер 0116U006541) та кафедри практичної психології та психотерапії «Психологічні особливості становлення майбутнього фахівця у сучасній вищій школі» (державний номер 0116U006145) Рівненського державного гуманітарного університету.

Тема дисертації затверджена вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 2 від 27 лютого 2020 р.).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

- *вперше* представлено концептуально-методичний підхід до феномену життєвого проектування юнаків через призму психології життєтворчості особистості, що полягає у конкретизації й обґрунтуванні теоретико-методологічних основ процесу реалізації життєвого проекту особистості юнацького віку; побудовано психологічний конструкт життєвого проектування, визначено його психологічні чинники (ціннісні орієнтації, самовизначення, активність, рефлексія) та чотири відносних виміри прояву: суб'єктний, потенційний, недостатньої зрілості та самоствердження; встановлено сенситивний період процесу життєвого проектування (юнацький вік);

- *здійснено* вивчення феномена життєвого проекту особистості в межах різних психологічних підходів; описано життєпроекування особистості як цілісний об'єкт у руслі життєтворчості; визначено послідовність етапів та структурні компоненти життєвого проектування у юнацькому віці;

- *уточнено*: сутність понять «життєвий проект», «життєве проектування в юнацькому віці», «смісложиттєвий пошук», «екзистенційна рефлексія» в межах психології становлення та життєтворчості особистості; знання про особливості конструювання життєвого проекту особистості в період юнацького віку; форми і методи психологічного супроводу оптимізації навичок життєвого проектування юнаків у системі професійної освіти;

- *набули подальшого розвитку* уявлення про особливості особистісного й професійного зростання у юнацькому віці, здійснення процесу самоорганізації особистістю власної життєдіяльності; види та зміст конструювання професійної лінії життєвого проекту майбутніх фахівців у методичному забезпеченні освітнього процесу ВЗО.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що на основі побудованого змісту психологічного конструкту життєвого проектування розроблено діагностичний комплекс методик, виявлено критерії оцінювання показників життєвого проектування юнаків та основні характеристики їх відносних рівнів. Розроблено, апробовано та впроваджено програму психологічного супроводу життєвого проектування юнаків у системі професійної освіти, що може бути застосована в практиці психосоціальної роботи з населенням, професійної підготовки фахівців різних спеціальностей вищих закладів освіти, діяльності центрів творчості і соціальної роботи.

Результати дослідження можуть бути використані для розробки лекційних курсів, спецкурсів, семінарських та тренінгових занять із психології у ВЗО, доповнити зміст навчальних дисциплін: «Психологія життєвого проектування», «Психологія студентства», «Вікові та гендерні особливості конструювання життєвого проекту».

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження апробовано на науково-практичних конференціях різних рівнів: щорічних наукових конференціях викладачів, розширених засіданнях кафедри вікової та педагогічної психології, кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського держаного гуманітарного університету; I Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасна освіта: методологія, теорія, практика» (Дніпро, 2018), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні світові тенденції розвитку науки, технологій та інновацій» (Ужгород, 2019), IV Міжнародній науково-практичній конференції (Київ, 2019 р.), Міжнародній молодіжній науково-практичній конференції (Харків, 2020 р.), XXVI Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції (Переяслав-Хмельницький, 2020 р.).

Достовірність та обґрунтованість одержаних результатів. Наукові положення та висновки є достовірними та обґрунтованими. Вони підтверджуються фактичними даними, узгоджуються з теоретичними положеннями, апробовані на 5 науково-практичних конференціях різного рівня, а також упроваджені у освітньо-виховний процес 5 закладів вищої освіти.

Наукові праці, які відображають результати дисертації. Основні положення й результати дисертації викладено в 11 публікаціях (11 одноосібних), із них 3 статей відображають основні наукові результати, 1 – у зарубіжних наукових періодичних виданнях, 5 – апробаційного характеру, 2 – додатково висвітлюють наукові результати.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковано основні наукові результати дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Широких А. О. Життєве проектування як психологічна категорія. *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Том ІХ. Загальна психологія. Історична психологія. Етнічна психологія.* Київ-Ніжин, 2018. Вип. 11. С. 226–238.

2. Широких А. О. Самопізнання як передумова ефективності життєвого проектування юнаків. *Психологія: реальність і перспективи. Збірник наукових праць РДГУ.* Рівне, 2018. Вип. 11. С. 183–188.

3. Широких А. О. Роль самоактуалізації в життєвому проектуванні особистості. *Науковий журнал «Психологія та соціальна робота».* Одеса: Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, 2019. Вип. 1 (49). С. 143–158.

Статті у наукових виданнях інших держав

1. Широких А. О. Дослідження стратегій досягнення життєвих цілей юнаків. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology.*

Budapest: Society for Cultural and Scientific Progress in Central and Eastern Europe,

2020. Issue 227, Vol. VIII (91). P. 46–48.

Опубліковані праці апробаційного характеру

1. Широких А. О. Часові параметри життєвої організації діяльності особистості в умовах реалізації життєвого проекту. *Збірник тез доповідей I Всеукраїнської науково-практичної конференції (Дніпро, 12 квітня 2018 р.)*; ПУ «Вищий навчальний заклад «Міжнародний гуманітарно-педагогічний інститут «Бейт-Хана», Дніпропетровська академія музики ім. М. Глінки. Дніпро: Акцент ПП, 2018. С. 76–80.

2. Широких А. О. Здатність до прогнозування як чинник життєвого проектування особистості. *Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Європи та Азії: матеріали XXVI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Переяслав-Хмельницький, 30 квітня 2020 р.)*. Переяслав-Хмельницький, 2020. С. 140–142. URL: http://conferences.neasmo.org.ua/uploads/conference/file/76/conference_30-30.4.2020.pdf (дата звернення: 07.05.20).

3. Широких А. О. Психологічний супровід життєвого проектування юнаків у системі професійної освіти. *Вектори психології – 2020: матеріали Міжнародної молодіжної науково-практичної конференції (Харків, 24 квітня 2020 р.)*. Харків: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, факультет психології, 2020. С. 43–46. URL: <http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/handle/123456789/15792> (дата звернення: 15.05.20).

4. Широких А. О. Роль самоідентифікації у життєвому проектуванні особистості. *Альманах студентського наукового товариства «Актуальні питання психологічної науки»*: матеріали тез доповідей. Рівне: РДГУ, 2018. Вип. 12. С. 157–158.

5. Широких А. О. Психологія життєвого проектування: від ретроспективи до футурології. *Сучасні світові тенденції розвитку науки, технологій та інновацій*: матеріали науково-практичної конференції

(Ужгород, 28-29 червня 2019 р.). Ужгород: вид-тво «Молодий вчений», 2019. С. 109–111.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дослідження

1. Широких А. О. Рефлексія як чинник життєвого проектування особистості. *Науковий журнал «Молодий вчений». Секція «Психологічні науки»*. Херсон: вид-тво «Молодий вчений», 2018. Вип. № 8 (60). С. 60–64.

2. Широких А. О. Здібності особистості як чинник реалізації життєвого проекту. *Теорія і практика сучасної науки: матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 15-16 травня 2019 р.)*. Київ: Міжнародний центр науки і досліджень, 2019. С. 21–22.

Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладання. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що закінчуються висновками, загальних висновків, списку використаних літературних джерел (195 найменувань, з них 8 – іноземними мовами) і додатків. Загальний обсяг дисертації 212 сторінок, з них 159 сторінок основного тексту. Робота містить 26 таблиць та 15 рисунків на 27 сторінках.

Дисертацію написано чіткою мовою, структура дисертації відповідає алгоритму здійсненого авторкою дослідження. Матеріал дисертації викладено в логічній послідовності та доступний для сприйняття. Зміст, структура, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 року № 167), Наказу МОН України від 12.01.2017 року № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації». Стиль викладення матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі.

Відповідність дисертації вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Дисертація Широких Анастасії Олегівни «Психологічні чинники життєвого проектування в юнацькому віці» є самостійним і завершеним науковим дослідженням, виконаним у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Робота містить наукові положення, нові

науково обґрунтовані теоретичні та експериментальні результати проведеного дослідження життєвого проектування в юнацькому віці, що має істотне значення для галузі знань 05 соціальні та поведінкові науки.

Дисертаційна робота виконана на достатньо високому рівні, її результати мають наукову новизну і практичну значимість. Основні положення дисертації опубліковані в наукових фахових виданнях України та у виданнях інших держав, оприлюднювались на науково-практичних конференціях різного рівня. Дослідження відповідає обраній темі, розкриває її та підтверджує, що авторкою вирішено поставлені у роботі завдання. Здобувачкою дотримано вимоги академічної доброчесності та не допущено її порушень під час дослідження. За змістом дисертаційна робота, її науково-прикладні результати та висновки відповідають спеціальності 053 «Психологія».

ВИСНОВОК

Ознайомившись із дисертацією **Широких Анастасії Олегівни «Психологічні чинники життєвого проектування в юнацькому віці»** та науковими публікаціями, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, а також взявши до уваги підсумки фахового семінару, вважаємо, що:

1. Дисертаційна робота **Широких Анастасії Олегівни «Психологічні чинники життєвого проектування в юнацькому віці»** відповідає спеціальності 053 «Психологія» (галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»).
2. **Широких А. О.** опубліковано за темою дисертації 11 наукових публікацій, з них 3 розкривають основний зміст дисертації, відображають наукову новизну отриманих результатів і відповідають вимогам пп. 9, 11, 12 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167).
3. Дисертаційна робота **Широких Анастасії Олегівни «Психологічні чинники життєвого проектування в юнацькому віці»**, подана на здобуття ступеня доктора філософії, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. (зареєстрованого в Міністерстві

юстиції України від 03 лютого 2017 р. за № 155/30023) та пп. 9–12 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167).

4. Дисертаційна робота **Широких Анастасії Олегівни «Психологічні чинники життєвого проектування в юнацькому віці»** може бути рекомендована до захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 «Психологія» (галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки») у разовій спеціалізованій вченій раді.

РЕЦЕНЗЕНТ:

Доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри загальної психології та
психодіагностики Рівненського
державного гуманітарного університету

Камінська О.В.

РЕЦЕНЗЕНТ:

Доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри практики
англійської мови Рівненського
державного гуманітарного університету

Михальчук Н.О.

23.06.2020 р.

